

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Анотація. У статті досліджено вектори діяльності глобальних корпорацій з точки зору інноваційної складової. Наведений аналіз обсягів інвестування у НДДКР найбільшими транснаціональними компаніями. Визначена роль інвестування в інновації транснаціональними корпораціями з точки зору формування постіндустріальної системи господарювання.

Ключові слова. Транснаціональні корпорації, інноваційна діяльність, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

INNOVATIVE ASPECTS OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

Abstract. The article examines the vectors of global corporations in terms of innovation. An analysis of the volume of investment in R&D by the largest multinational companies is given. The role of investment in innovation by transnational corporations in terms of the formation of a post-industrial management system is defined.

Keywords: Transnational corporations, innovation, research and development.

Практика показує, що в умовах сьогодення абсолютно всі корпорації, бізнес яких перетнув національні кордони, навіть за умови діяльності у традиційних секторах економіки, здійснюють цю діяльність за інноваційними принципами. При цьому слід зазначити, що інноваційність притаманна всім напрямкам діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК): від маркетингової стратегії, організації фінансів, управління трудовими ресурсами до загального корпоративного менеджменту. Водночас слід сказати, що управлінські системи, що використовуються корпораціями, повинні бути адаптованими до різного роду змін зовнішнього оточення діяльності підприємства [1].

Саме «багатонаціональні фірми (multinational firms – MNF)» і «багатонаціональні корпорації (multinational corporation MNC)», тобто об'єднання міжнародні, глобальні, наднаціональні та інші, що підтверджено фактами їх успішної діяльності, виступають найважливішими елементами розвитку світової економіки і міжнародних економічних відносин. В науковій літературі найбільш розповсюджений термін «транснаціональні корпорації» (transnational corporation – TNC), який визначає об'єднання виробництв або об'єктів обслуговування за межами країни, якій належить головне підприємство корпорації [2].

Узагальнено міжнародні фірми, в тому числі ТНК, можна представити гігантськими комплексами, які не тільки виробляють товари в більш ніж одній країні, але й мають потужні науково-дослідні центри щодо інноваційного забезпечення виробництва та реалізації продукції. Тобто транснаціональними корпораціями обґрунтовано контролюються виробництва або об'єкти обслуговування дохідних ніш бізнесу за межами країни і у різних країн світу. Ці глобальні об'єднання перетворюють світову економіку в напрямку своєї політики і фінансової стратегії міжнародного виробництва. На основі науково сформованого корпорацією механізму прийняття управлінських рішень використовуються ресурси країни і поширюється вплив великих корпорацій на стратегічний розвиток країни з можливістю, як ми вважаємо, вимушеної зміни структури економіки країни, яка дала згоду на входження в її економіку крупних підрозділів ТНК [3].

ТНК суттєво впливають на економічне зростання та розвиток приймаючих країн, що проявляється у необхідності цифровізації економіки, підвищенні культури ведення бізнесу та споживання товарів і послуг згідно з міжнародними стандартами; перенесення в інші країни певної частини виробництва, продукцію якого вони імпортували; забезпечення додаткових робочих місць місцевому населенню тощо [4].

У межах глобального середовища світогосподарських зв'язків інновації визначають такого роду транснаціональний рух капіталу, а також розміри та напрями спрямування прямих іноземних інвестицій, що цілком і повністю відповідають умовам постіндустріальної системи господарювання, яка в сучасних умовах тільки починає зароджуватися. Саме у цьому полягає надзвичайно велике

значення тих виробничих і маркетингових інтелектуальних активів, які створюються завдяки інноваційній діяльності ТНК. Отже, суб'єкти господарської діяльності, які створюють інноваційну вартість, будують в такий спосіб фундамент сучасної економічної системи.

Дослідження економік розвинених світових держав, які ще мають неофіційну назву «країни «золотого мільярду» свідчить про те, що в секторі інновацій створюється до 80 % вартості ВВП. Головним фактором зазначеного виступає абсолютно новий підхід до розуміння поняття інновацій: деякий час назад нововведення знаходили відображення в продуктах і технологіях їх виробництва, а в сучасних умовах саме виготовлення інновацій набуває рис самостійного виду діяльності та сферою інвестування капіталу ТНК. Такі галузі як науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), виробництво новітніх програмних продуктів та забезпечення, усі види дизайну, кіноіндустрія, відеоігри, мистецтво тощо набувають все більш креативних характеристик, і зазначений процес визначають фундаментальні постіндустріальні системні трансформації, що відбуваються у суспільному житті.

Особливістю практики НДДКР у XXI столітті є суттєве переважання приватних форм їх фінансування, насамперед транснаціональними корпораціями. При дослідженні міжнародної монополізації у 1950-1960-ті роки виокремлювалося 500 найбільших корпорацій, у 1970-1980-ті роки – 200, а на сьогодні йдеться про концентрацію глобальної економічної влади в руках 100 і навіть 50 найбільших монополій. Як результат – ТНК контролюють нині понад двох третин основних потоків науково-технологічних знань (патентів і ліцензій на нову техніку, технології, ноу-хау), що є ознакою зростання їх ролі у міждержавному науково-технологічному обміні. Ключова роль ТНК у монополізації високотехнологічних галузей глобального виробництва суттєво зросла в умовах п'ятого і стає домінантною в умовах зародження шостого технологічного укладу, коли витрати на інноваційні розробки подвоюються кожні 3-4 роки [5].

На території базування та ведення діяльності великих ТНК спостерігається високий рівень концентрації інноваційної діяльності.

Відповідно до інформації, опублікованої в звіті «2018 Industrial R&D Scoreboard: EU companies increase research investment amidst a global technological race» у 2018 р., 2500 провідних глобальних корпорацій, які займаються НДДКР, здійснюють майже 90% світових досліджень і наукових розробок, які фінансуються бізнесом. У 2017-2018 р. ці корпорації профінансували досліджень і розробок на 736,4 млрд. євро, що на 8,3% більше, ніж в 2016 році. Найбільшими учасниками стали корпорації США (37%), ЄС (27%), Японія (14%) і Китай (10%), Південна Корея (4%) і Швейцарія (4%) [6].

100 найбільших глобальних корпорацій є також найбільшими інвесторами у здійснення НДДКР, загалом на ці 100 корпорацій відноситься 53,1% всього обсягу фінансування НДДКР. Водночас, 63,2% інвестування здійснюють транснаціональні корпорації з таких країн походження, як США, Японія та Німеччина.

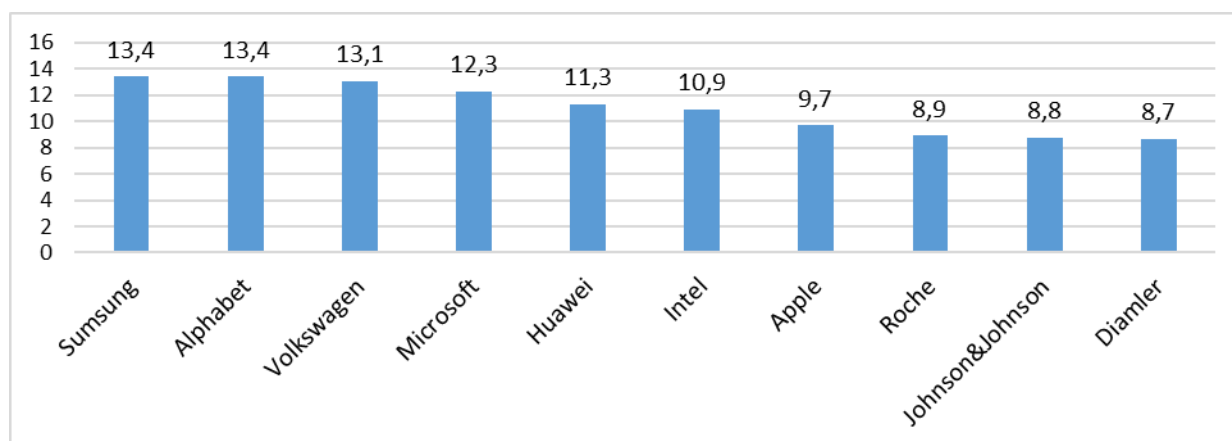

Рис. 1 Топ 10 корпорацій за розміром інвестицій у НДДКР, млрд євро, 2004–2018 рр.
Джерело: узагальнено автором на основі [6]

Найбільш інноваційними галузями економіки стали фармацевтика та біотехнології; автомобілі та комплектуючі частини; технічне обладнання та апаратне забезпечення; програмне забезпечення і комп'ютерні послуги – 61,7% від загального обсягу фінансування НДДКР (рисунок 1).

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити наступне. В умовах сьогодення взаємопов'язані тенденції науково-технічного прогресу та відповідного інвестиційного забезпечення отримали визначальні характеристики. Такого роду динаміка супроводжується перманентним збільшенням та якісними трансформаціями значення транснаціональних корпорацій у забезпеченні НДДКР. Водночас, саме інноваційна складова виступає тим головним фактором, який детермінує перспективу розвитку ТНК в довгостроковому періоді. Цей фактор безпосередньо визначає вектори загальної стратегії корпорації та її місце у найбільш вагомих для транснаціонального бізнесу сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Савастєєва О.М., Костюк Д.С. Управління вітчизняними корпораціями: сучасний стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2017. №9. с.1042-1046
2. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України URL:<http://library.fes.de/pdffiles/bueros/ukraine/09718.pdf>. (дата звернення 24.02.2021)
3. Наумова Л.М. Принципи регулювання діяльності ТНК в Україні у контексті забезпечення національних економічних інтересів. *Вісник ХНТУ*. №1(72). С.54-61
4. Карінцева О.І., Ковальова А.В., Ус Я.О. Вплив транснаціональних компаній на цифрову економіку. *Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. м. Суми : Сумський державний університет*. 16-18 квітня 2019. С.181-182.
5. Пилипенко Г.М., Федорова Н.Є. Наука як фактор соціально-економічного розвитку суспільства. Дніпро : НТУ «ДП», 2020. 213 с.
6. 2018 Industrial R&D Scoreboard: EU companies increase research investment amidst a global technological race URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/news/2018-industrial-rd-107-scoreboard> (дата звернення 24.02.2021)

Савастєєва Оксана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, Одеса, email: Savasteeva777@gmail.com

Savastieieva Oksana M., doctor of economics, associate professor, professor Department of finance, banking and insurance, Odessa National I. I. Mechnikov University, Odessa, e-mail: Savasteeva777@gmail.com